

Ur min forskning

Curt Ydstål har skickat oss nedanstående uppsats. I ett foljebrev skriver Curt bl a: "Min släktforskning började den 8 mars 1955 med ett brev till 'Kyrkoherdern i Tveta församling' om min farfar, född 2/1 1836.

29 år senare kan jag stava rätt på kyrkans tjänare och se tillbaka på många roliga och spännande stunder i arkiv runt hela landet.

När man bland all präktig allmoge plötsligt hittar en notering om "Fängelse" i husförhörslängden vaknar intresset för att undersöka detta närmare."

Curt har kallat uppsatsen "MAGDALENA PERS-DOTTERS ÖDEN OCH ÄVENTYR" men den kunde också ha fått underrubriken "Om brott och straff".

I Hjälmaren finns en ö som heter Vinön. År 1840 bodde på Holmen, Södra Vinö ägor torparen Per Andersson 34 år. *1806-10-15 och hustrun Anna-Stina Ersdotter 44 år, *1796-06-23. De hade barnen Folke som 1840 var 20 år, Lars 15 år, Anna-Christina 11 år, Brita 9 år, Anders 6 år och Eric 3 år.

Per Andersson var son till sockenskomakaren Anders Persson och hans hustru Brita Larsdotter i St Mellösa. Även Per Anderssons farfar Per Bengtson var skomakare. Om Per Andersson vet vi att han var "döf, mindre vetande".

Aldersskillnaden mellan makarna med hustrun 10 år äldre måste för denna tid betecknas som anmärkningsvärd och beträffande faderskapet till äldste sonen torde inte Per Andersson vara inblandad. Anna-Stina Ersdotter kan ha varit änka eller ogift med ett par

barn och fick godta den döve och mindre vetande Per i brist på annat i den sociala situation hon befann sig i.

När Anna-Stina var 45 år, 1841-12-06 föddes dottern Magdalena Persdotter vilken fortsättningen i huvudsak ska handla om, men först några ord om syskonen.

Brita fick barn vid 26 års ålder år 1857, då hon fortfarande var ogift men gifte sig senare, 1861, med A P Leberg och fick med honom ytterligare två döttrar.

Om Anders Persson född 1834 vet vi egentligen bara att han vid 19 års ålder 1855 blev matros.

Beträffande Eric Persson född 1837 finns bara en sak noterad "högst klen i förståndet".

Magdalena Persdotter föddes alltså 1841 och fick som alla tidigt ut att tjäna som piga. Därom vet vi att hon 1858, 17 år gammal, tjänade hos Peter Olsson på Södra Vinön, att hon hösten 1860 tagit tjänst hos Per Persson i Viala vilken hon olovligen lämnade i början av 1861. Därefter arbetade hon hos Nils Larsson på Norra Vinön.

Magdalena betecknades senare som svagsint och hennes handlingar talar inte emot detta epitet. Hon tog saker och försvann trots att det vid denna tid måste ha varit otänkbart att gömma sig på landsbygden med den lätthet prästerskapet och ordningsmakten måste ha haft att hålla reda på och hitta efterlysta personer.

Efter att olovligen ha lämnat tjänsten hos Per Persson i Viala började hon som piga hos Nils Larsson på Norra Vinön. Natten mellan söndagen den 24 februari 1861 och måndagen den 25 stal hon hos honom diverse kläder som förvarades på vinden som var oläst. Mag-

dalena försvann med persedlarna men blev givetvis misstänkt efter sitt försvinnande och Nils Larsson med grannen Olof Olsson tog själva upp jakten efter henne och fick senare ersättning för 10 mils åkande för att infånga och överlämna henne till rättsmaskineriet. Hon ställdes inför Askers häradsrätt vid lagtima ting 1861-03-02. Hon erkände stölden och på rättens uppmaning att erkänna om hon begått flera brott framkom att hon tre år tidigare vid tjänst hos Peter Olsson på Södra Vinön tagiten liten näsduk av halvsiden och en bomullshalsduk, att hon av Nils Larsson tagit en båt och rott till Vrak där hennes bror fick hämta den och återställa den till ägaren, att i januari 1861 hade hon tagit Peter Perssons båt och rott till Fiskebo där hennes fader denna gång fick hämta tillbaka lånegodset, att hon från Per Bengtsson i Viala tagit en klänning och ett förkläde.

Nils Larsson visade vid tinget upp de stulna persedlarna som han återtagit och nämnden värderade dem sålunda: 5 klänningar 20 Rd, 2 koftor 1 Rd, 5 förkläden 2.50, 1 par strumpor 50 öre, 5 kläden 3 Rd, 2 linnetyg jämte ett snörliv 2 Rd. Tillsammans 29 Rd.

För att utreda de nya brotten som Magdalena erkänt uppsköts målet till den 22 mars och länsman Sahlin anbefalldes att skaffa fram prästbevis om Magdalena och inkalla berörda personer, man beslöt vidare att hon skulle förvaras på länshäktet.

Om personen Magdalena Persdotter som nu vid 19 års ålder satt i länshäktet i Örebro vet vi att hon var 152 cm lång, hade platt näsa, ljusbrunt hår och blå ögon, att hon betecknades som svagsint och att hon tydligen inte hade växt färdigt då längden 152 cm är belagd på två ställen men senare är 153,5 cm också belagda på två ställen. Med till häktet hade hon 3 Rd Riksmünt och var klädd i kofta, klänning, 2 underkjolar, 3 halsdukar, lintygsförkläde, strumpor, kängor och vantar.

Den 22 mars blev det ny rannsaking vid urtima ting i Askers häradsrätt för att reda ut alla punkter utom stölden i Viala dom skulle handläggas av Oppunda häradsrätt. Det begärda prästbeviset förelades och pastor Mor-

ling i Lännäs intygade att Magdalena "äger något försvarlig kristendoms-kunskap och frejd hittills utan anmärkning".

Nils Larsson framhöll att den stulna båten var hans kyrkbåt och han en söndag tivngades låna en annan båt och för detta ville han ha ersättning.

Petter Persson omtalade att han i 1860 mars månad skulle ta upp utlagda nät och därvid saknade sin båt som var borta i 3-4 dagar och därför ville han ha ersättning.

Olof Olsson som varit Nils Larsson behjälplig vid infångandet av Magdalena var också ombud för Peter Olsson som mist näsduk och halsduk 3 år tidigare men som återfåts och därför inte hade något krav mot Magdalena härför. Nämnden värderade persedlarna till 2,75 Rd vilket Magdalena accepterade.

På rättens fråga om hon hade något att säga till sitt försvar erkände hon vad som lagts henne till last men framhöll att båttillgripandena skett endast för att begagna dem som fortskaffningsmedel till de ställen de påträffats och att de inte tillgripits i ond avsikt.

Rätten fann henne skyldig till laga ansvar och bestraffning enligt 1, 4 och 19 §§ i Kungl Förordningen av 1855-05-04 men då rannsaking ej kan ske för den erkända stölden i Viala förvisades målet till vederbörlig domstol i Nyköpings län enligt Rättegångsbalken kap 10 §21.

För uppsökande, fasttagande och överförande till rätten av Magdalena tillerkändes Nils Larsson och Olof Olsson 15 Rd vardera.

Hon återlämnades till fängbevakningen för att återföras till länshäktet och för senare förflyttning till länshäktet i Nyköping vilken utfördes 1861-04-10. Under häktningstiden i Örebro utförde hon något arbete och vid avresan från häktet fick hon förutom de 3 Rd hon haft med sig även kvittera arbetsförtjänst 1 Rd summa 4 Rd. Vid införandet i Nyköping hade hon på något sätt beloppet ökat till 4 Rd 35 öre.

29 april fördes Magdalena till Oppunda häradsrätt för rannsaking varvid fram-

kom att när länsman Carl Wohlin skulle undersöka stölden i Viala fanns ingen Per Bengtsson men att Magdalena haft tjänst hos Per Persson och att en av hans pigor, Karin Olsdotter blivit frånstulen en del persedlar som förvarats i ett olåst rum i en olåst kista varför länsman kallat henne i stället för vittnesmål.

Karin Olsdotter berättade att samtidigt som Magdalena avvikit försvann en svart klänning, en klänning med tryck, en yllekjol, ett svart förkläde, två förkläden med tryck, en liten bomullshalsduk, en stor bomullshalsduk, 2 par vita underärmar, ett linnetyg, en kopparkaffepanna och två par bomullstrumpor.

Magdalena erkände tillgreppen utom ett par bomullsstrumpor och kaffepannan med vilka hon nekade att ha tagit befattning. Hon meddelade också att persedlarna fanns i hennes kista i föräldrahemmet.

Rätten beslöt att ge länsman i uppdrag att hämta persedlarna för värdering varför Magdalena återfördes till länshäktet i Nyköping och ny rannsaking bestämdes till 22 maj.

I Oppunda häradsrätt dömdes Magdalena Persdotter 1861-05-23 för första resan stöld av gods med ett sammanlagt värde av 45 Rd 25 öre Riksmünt till böter tredubbla beloppet med 135 Rd 75 öre Riksmünt samt åtta månaders straffarbete och för olovligt båtbegagnande böta 10 daler silvermynt med 5 Rd Riksmünt men i saknad av tillgång till böterna i stället undergå 24 dagars fängelse med vatten och bröd och därefter straffarbetet.

Domen ankom länsfängelset i Nyköping den 1 juni och den 2 juni sattes Magdalena på vatten- och brödstraffet kl 9 em och det var fullgjort den 26 juni. Den 28 juni sändes hon till Eskilstunas Cellfängelse.

Efter straffarbetets avtjänande flyttade M från Lännäs till Klosters församling Södermanland 1862-02-08.

Enligt en källa avled Magdalenas mor 1862-01-04 vid 66 års ålder men enligt andra uppgifter levde båda föräldrarna fortfarande i mitten av 1862.

Sedermera uppgav Magdalena att hon bott hos Anders Eriksson, Klosters församling från 1861-10-24 till maj 1862 varefter hon vistats hos föräldrarna på Vinön och en syster i Karlstad. Uppgiften förefaller felaktig då straffarbetet inte borde ha varit fullgjort förrän i februari 1862.

Den 27 juni 1862 var Magdalena på återväg från systemen i Karlstad till Eskilstuna och passerade Björkhagen, Motala socken där hon såg ett tomt hus tillhörande rättaren Hjalmar Pettersson boende i Kjula, Krigsbergs socken. Genom att bryta upp ett fönster tog hon sig in och tillgrep en schal och ett förkläde senare värderade till 8,50 Rd.

Tydligen blev hon omgående fast och stadsfiskal Örnell skrev 1862-06-29 "förpassning" på den "okända qvinspersonen Maria Wilhelmina Persdotter" Om Magdalena uppgivit falskt namn eller gjort ett försök att byta namn kan inte klarläggas men vid anhållandet uppgav hon rätt hemortsadress hos torparen Anders Ersson, Wintertorp Klosters församling.

I prästbeviset som förelades Aska häradsrätt vid rättegången 1862-07-21 meddelar pastor Lundgren i Klosters församling att Magdalena varit skriven hos föräldrarna i Lännäs församling till 1862-02-15. Vidare framgår av beviset att Magdalena inte genomgått "enskild skrift" (nattvardsförberedelse) som "Kongl Kungörelsen af den 4de Maj 1855 föreskrifver". Hon uppsökte dock pastor Lundgren den 6 april 1862 "att undergå samma enskilda skrift och blef då absolverad, hvarefter hon begick Herrens Hel:Nattvard den 13 i samma månad. Efter att i öfrigt klanderfritt hafva uppfört sig i Wintertorp rymde hon derifrån den 12 sistlidne Maj och skall då hafva medtagit en af annan person lånad Schawl".

Magdalena dömdes för andra resan stöld till sex dagars vatten och bröd samt två års straffarbete. I Linköpings fångerrulla är angivet att hon den 28 juli påbörjat sex dagar vatten och bröd som avslutats 3 augusti och samma dag påbörjat straffet 18 månader 20 dagars straffarbete vilket ju är mindre än i domen angiven tid. Efter den senare skulle Magdalena bli fri i juli

1864 och efter den kortare skulle friheten uppnås i januari 1864.

I varje fall blev friheten tämligen kortvarig då Magdalena dömdes 1865-07-26 av Oppunda häradsrätt för tredje resan stöld till fyra års straffarbete och "att i 10 år vara medborgerligt förtroende förlustig". Av okänd anledning flyttades hon 1865-08-24 till Stockholms Norra Straff- och Arbetsfängelse 1865-10-02 beslöt "Kongl.Styrelsen" att hon skulle förflyttas till Norrköping vilket verkställdes 1865-10-13.

1869-08-17 frigavs Magdalena och förpassades till Klosters Socken i Nyköpings län.

Fadern Per Andersson hade avlidit 1864-12-24 och därmed var Magdalena föräldralös. Hon kyrkobokfördes "på socknen" i Klosters församling. 1869 var Magdalena 28 år och hade bakom sig 7 års fängelsevistelser sedan februari 1861.

1871 bor Magdalena i Enånger där hon får en son som i födelseboken har bleckslagaren Carl Carlsson som fader men detta har strukits och sonen har fått beteckningen oä.

Magdalenas leverne under den följande tiden har inte kunnat klarläggas i detalj men de barn hon får ger en viss bild:

1. Carl Oscar Carlsson *1871-08-26 i Enånger.
2. Augusta Carolina Andersson *1878-12-16 i Eskilstuna
3. Johanna Albina Persson *1880-06-06 i Eskilstuna
4. Frans August Nicolaus Andersson *1882-02-09 i Kloster

Hon bodde alltså i Enånger 1871 och i Eskilstuna 1878-80 och Kloster 1882. 1893-09-05 flyttade hon till Kjula med yngste sonen, 1895-01-23 flyttade de åter till Eskilstuna men åter till Kjula efter endast en vecka 1895-01-29. Sonen flyttade till Helgarö men Magdalenas vidare öden är inte kända.

Karl Gerhards första fru död

Filmstjärnan Mary Johnson har dött i Stockholm, 80 år gammal. Hon var svensk films första riktiga världsstjärna, berömd framför allt för sina "otroligt vackra ögon". Hon gjorde ett 30-tal filmer i Sverige och Tyskland mellan 1913 och 1930. Åren 1914—1920 var hon gift med den då okända skådespelaren Karl Gerhard Johnson. I sitt tredje äktenskap var hon gift med tyske skådespelaren Rudolf Klein-Rogge, världsberömd som Dr Mabuse i "Dr Mabuses testamente".

Notis i Expressen den 19 maj 1975

Mary Johnson var dotter till Magdalenas äldste son, Carl Oskar Carlsson, och döpt till Astrid Maria. Mary var hennes artistnamn.

Föreningsmeddelanden

VÅRUTFLYKTEN

Färden gick denna gång till Stugun. Vi samlades kl 13 i Hembygdsgården - en gång bostad åt kyrkbyggaren mm Pål Persson.

Hembygdsföreningens ordförande, Mats Nilsson, hälsade välkommen och berättade Stugun historia från Gjurd-Bodakarl och fram till våra dagar. Under den efterföljande kaffepausen passade vi på att lotta ut ett härligt fårskinn, som Birgit Linderström skänkt.

Nästa anhalt var Stuguns gamla kyrka - byggd 1786 av ovannämnde Pål Persson.

Dagen avslutades med ett improviserat och intressant besök på Skönviks gårdsmuseum där Britta Gardmo berättade och förevisade.

MEDLEMSFÖRTECKNING

Ny förteckning över medlemmar i Jämtlands läns Släktforskarförening beräknas kunna färdigställas under hösten och utsändas tillsammans med nästa nummer av JLS-nytt.

Ett villkor för att få komma med i denna förteckning är att du betalat årsavgiften. Den är 30 kronor/år (20 kronor för medlemmar i Genealogiska Föreningen).

Om du finner ett inbetalningskort tillsammans med detta JLS-nytt betyder det att du troligen inte betalat avgiften för 1984.

SLÄKTFORSKARDAGAR I UMEÅ

Den 1-3 juni hade Södra Västerbottens Genealogiska Förening m fl inbjudit till släktforskdagar i Umeå. Den var sommarens varmaste helg men i föreläsningssalen på universitetet var det behagligt svalt.

Ett 50-tal släktforskare från hela landet, samt 6 st från Vasa, deltog.

Från Genealogiska Föreningen (GF) medverkade Sonja Berg von Linde och Erik Thorell. Dessa meddelade bl a att GF i dess nuvarande form troligen upphör och att man i stället bildar Sveriges Släktforskares Riksförbund. Detta förbund tänkes då bli ett slags "paraplyorganisation" för de lokala föreningarna. Troligen sker även en centralisering av avgiftsinkasseringen samt utgivandet av en gemensam tidskrift. Prenumeration på Släkt och Hävd blir inte obligatorisk. I den efterföljande diskussionen hördes röster både för och emot förslaget. Föreningarna skall avge remissvar i oktober och först därefter fattas beslut.

Hembygdsvetaren Margareta Grafström från Säbrå höll en mycket trevlig föreläsning. Hon liknade t ex släktforskningen vid en bacill - en sjukdom som aldrig går över. Den som en gång börjat kan inte sluta. Hon ansåg också att hembygdsvetaren är en naturlig fortsättning på släktforskningen. Man vill veta mer om förfädernas levnadsförhållanden. Hon visade även upp en imponerande antavla, ett släktträd i batik, som hon gjort åt sin make. *

Fil mag Martin Weibrink talade över ämnet "Vad källorna kan ge - ett levnadsöde". Det var många intressanta uppgifter han forskat fram om en smed och hans familj. Weibrink påpekade också skillnaden mellan släktforskarna och universitetsforskarna. En släktforskare söker det unika i historien - han vill beskriva sin släkt och sina anor. Universitetsforskarna söker det generella. De vill sätta in allt i ett sammanhang, förklara och jämföra.

Bland övriga föreläsare kan nämnas professor Lars-Göran Tedebrand, som, med utgångspunkt från Selångers historia, talade över ämnet "Lokalhistoria". Han presenterade också Norlandersällskapet.

Holger Sjöstedt, ordförande i den arrangerande föreningen, talade under den kryptiska rubriken "Sursillar, savolaxare och valloner". Det handlade om ut- och invandring. Sursillar var öknamnet på en ångermanländsk släkt, som på 1500-talet flyttade till Österbotten. Sursill är troligen = surströmming. Savolaxare och valloner är kända invandrargrupper till vårt land. Nu finns 30-50 000 vallonättling-

ar i vårt land.

Erik Thorell återkom i talarstolen och berättade om nordiskt samarbete i släktforskningen och olika strävanden att underlätta samarbetet över gränserna.

Utöver dessa föreläsningar förekom paneldiskussioner och studiebesök.

TACK Umebor för en trevlig träff. Vi hoppas på fler liknande initiativ.

Ingrid Olsson
Dagmar Odelhall

* Margareta Grafström kommer till oss i november - se programinformationen.

CIRKELLEDARE

Styrelsen får ofta förfrågningar om vi kan anvisa cirkelledare till studiecirkel i släktforskning. Inte minst är det skolor som hör av sig.

Du som kan ställa upp - hör av dig till vår ordförande.

Litteratur

BOMÄRKEN I MEDELPAD

Midälva Genealogiska Förening har sänt oss ett exemplar av denna bok, skriven av en av deras medlemmar - Valter Bergsten. Vi tackar för gåvan. Boken finns nu att läsa i vår hylla på Landsarkivet (lunchrummet).

DOMBÖCKER

Länsbiblioteket i Karlskrona har skickat ut "Tillägg till Förteckning över microfilmade domböcker, mantalslängder, jordeböcker mm för Blekinge län". Tillägget omfattar Kristianopel och Sølvißborg 1592-1658 och finns på Länsbiblioteket.

Irma

Notiser

SÄLLSKAPET VALLONÄTTLINGAR

Man har inte längre särskilda öppettider i arkiv och bibliotek. I stället försöker man ställa upp när någon hör av sig. Kontakta i god tid. Adressen är: Sällskapet Vallonättlingar, Östermalmsgatan 90 nb, 114 59 Stockholm.

Sigmund Andersson

Frågor och svar

SJÖFARANDE KVINNOR

Jag söker brev, dagböcker, dokument och upplysningar om kvinnor som arbetat till sjöss runt sekelskiftet och fram till 1920-talet.

Eva Magnusson, Brädgatan 7, 852 41 Sundsvall. Tel 060-12 00 15

(Medlem i Midälva Genealogiska Förening)

JLS-ARRANGEMANG

18 september kl 19

Frågelåda i Ahlbergshallen, Rådhusgatan 42.

Släktforskare frågar och svarar på stora och små problem i släktforskningen.

13 oktober kl 13

Vi träffas på Landsarkivet och ägnar oss åt gamla Östersund. Tag med vad du har som berör östersundssläkter mm. Ev. får vi även en utomstående föreläsare.

22 november kl 19

Hembygdsforskaren Margareta Grafström från Säbrå talar över ämnet "En unik källa om en norrländsk storbondes liv på 1600-talet"

Lokal: Länsbiblioteket. Te eller kaffe till självkostnadspris.

Ett samarrangemang med Humanistiska föreningen.

8 december

Reservera denna dag för ett jularrangemang. Kom gärna med förslag på programinnehåll mm.

Glöm inte att anmäla dig till forskarförteckningen. Ny upplaga är under planering. Elis Svensson, Hara 2208, 840 43 Hackås, tar emot anmälan. Tel: 063-410 21.

Nya medlemmar

Per-Olof Blom, Regementsgatan 49,
152 00 Strängnäs

Stefan Dahlin, Gärdsta 2184,
830 01 Hallen

Ronny Hallin, Pl 9800,
517 00 Bollebygd

Gunnar Hellström, Gärdsta 2181,
830 01 Hallen

Gotthard Karlsson, Gastkullevägen 25,
830 05 Järpen

Mats J Nilsson, Bergvägen 4,
840 76 Stugun

Maj Olofsson, Hägerstensvägen 179,
126 63 Hägersten

Olof Olofsson, Hållbacken,
830 47 Trångsviken

Kerstin Roos, Nyland 1671,
830 05 Järpen

Bengt Runsten, Höla 2072,
830 01 Hallen

Thure Östberg, Fritzhemsgatan 36,
832 00 Frösön

Nya adresser

Kjell Hoffman, Storgatan 15,
831 30 Östersund

Om du fått ny adress - meddela detta till kassören eller sekreteraren.

Red:s ruta

MINA EMIGRANTER

Ett kommande nummer av JLS-nytt tänker vi försöka göra till ett temanummer kring emigration. En förutsättning för att detta skall lyckas är att vi får in material.

Du som träffat på emigranter i din släktforskning - berätta om dem och deras ättlingar i det nya landet. Kanske du har något intressant gammalt amerikabrev? Kan någon berätta om emigration till annat område än Nordamerika?

Skriv och berätta. Senast den 1 januari vill vi ha ditt bidrag.

Nästa nummer av JLS-nytt utkommer i november. Manusstopp den 20 oktober.